

OBSAH

Úvod.....	7
1 ÚVOD DO ETIKY.....	9
1.1 Základní etické pojmy.....	9
1.2 Etika jako filozofická disciplína.....	11
1.3 Etika jako věda.....	14
1.3.1 Etika jako teorie mravnosti a morálky.....	14
1.3.2 Sociální a biologická podmíněnost etických postojů.....	17
1.4 Etické problémy a etická dilemata ve zdravotnictví.....	18
2 HISTORICKÝ VÝVOJ ETICKÝCH PRINCIPŮ V PÉČI O ČLOVĚKA.....	21
2.1 Hippokratova přísaha a Hippokratovská tradice.....	21
2.2 Křesťansko - židovská tradice.....	24
2.2.1 Judaismus.....	25
2.2.2 Křesťanství.....	27
3 SOUČASNÉ ETICKÉ PRINCIPY VE ZDRAVOTNICTVÍ.....	30
3.1 Změna etického myšlení v moderní době.....	30
3.2 Současné etické principy.....	31
3.2.1 Současné etické principy prvního řádu.....	31
3.2.2 Autonomie pacienta.....	32
3.2.3 Současné etické principy druhého řádu.....	34
4 ETIKA V OŠETŘOVATELSTVÍ.....	36
4.1 Charakteristika ošetřovatelské etiky.....	36
4.2 Vývoj etiky v ošetřovatelství.....	37
4.3 Úkoly a cíle ošetřovatelské etiky.....	38
4.4 Pojetí základních pojmů v etice ošetřovatelské praxe.....	38
4.5 Etické aspekty při ošetřování nemocných.....	40
4.6 Transkulturní etika v ošetřovatelském přístupu.....	43
5 ETICKÉ A PRÁVNÍ NORMY.....	45
5.1 Vztah mezi etickými a právními normami.....	45
5.2 Mravní (etické) normy.....	46
5.2.1 Mezinárodní etické kodexy.....	46
5.2.2 České etické kodexy.....	49
5.2.2.1 Etický kodex všeobecných sester.....	49

5.2.2.2 Etický kodex vysokoškoláků nelékařů.....	52
5.2.2.3 Etický kodex „práva pacientů“.....	53
5.3 Právní normy.....	54
5.3.1 Listina základních práv a svobod.....	54
5.3.2 Zákon č. 20/1966 Sb. O péči a zdraví lidu.....	55
5.4 Sdělování informací.....	55
5.5 Zachování mlčenlivosti.....	57
6 MORÁLNÍ POSUZOVÁNÍ ČINŮ.....	61
6.1 Hlediska morálního posuzování činů.....	61
6.2 Etické rozhodování.....	65
7 ETICKÉ PROBLÉMY KONCE ŽIVOTA.....	69
7.1 Etické aspekty při ošetřování seniorů.....	69
7.2 Bolest a utrpení.....	70
7.3 Umírání a smrt.....	71
7.3.1 Péče o umírající.....	72
7.3.2 Euthanázie.....	73
7.3.3 Vegetativní stavy a život udržující léčba.....	75
7.3.4 Etická problematika odběrů orgánů a tkání od mrtvých (transplantace).....	77
8 ETICKÉ PROBLÉMY ZAČÁTKU ŽIVOTA.....	80
8.1 Embryo a jeho ochrana.....	80
8.2 Umělé přerušení těhotenství.....	80
8.3 Morální otázky spojené s asistovanou reprodukcí.....	83
8.4 Etické problémy související s postižením dítěte.....	84
8.4.1 Prenatální diagnostika.....	84
8.4.2 Závažné onemocnění (postižení) dítěte.....	85
9 ETICKÉ MINIMUM PRO ZDRAVOTNÍ LABORANTY.....	87
9.1 Etické aspekty komunikace.....	87
9.1.1 Role pacienta.....	88
9.1.2 Kvalita komunikace a její hodnocení.....	88
9.1.3 Pravidla efektivní komunikace.....	88
9.2 Etické aspekty výzkumu na člověku.....	92
PŘÍLOHY.....	95
Příloha č.1 – Etický kodex porodních asistentek.....	95
Příloha č.2 – Etický kodex všeobecných sester.....	97

Příloha č. 3 – Etický kodex zdravotnického pracovníka nelékařských oborů	98
Příloha č. 4 – Etický kodex rehabilitačního pracovníka.....	100
Příloha č. 5 – Etický kodex „práva pacientů“.....	101
Příloha č. 6 – Charta práv hospitalizovaných dětí.....	102

hodnot. Před tímto nebezpečím musíme varovat stupeň důrazně jako před elementárním ohrožením životního prostředí, které je výsledkem naší civilizace.“ Konrad Lorenz

lilí studení,

předložený studijní text je určen, jak již název napovídá, pro zdravotníky. Jsou to ti, kteří jsou podle zákona č. 95/2004 Sb. a zákona č. 96/2004 Sb. způsobilí k výkonu lékařských a nelékařských zdravotnických povolání a k výkonům souvisejícím s poskytováním zdravotní péče. Práce ve zdravotnictví klade na zdravotníky vysoké požadavky nejen po stránce odborné, ale také po stránce morální. Každý zdravotník může svým působením a jednáním přispět ke zvyšování kvality zdravotní péče i ke zvyšování spokojenosti pacientů. K tomu je zapotřebí, aby měl patřičné odborné znalosti a také znalosti v oblasti etiky. Etika je nauka o správnosti, o pravidlech mravního jednání, o mravních zásadách. Etika analyzuje lidské chování a hledá společenská měřítka toho, co je dobro a zlo, spravedlnost a nespravedlnost, pravda a lež. Význam těchto pojmů ve zdravotnictví je problematické. Například dobro pacienta může být jiné než dobro lékaře, zdravotníka, rodiny či zdravotní pojišťovny. Právě zdravotníci se často v praxi setkávají s etickými problémy a dilematy, které musí řešit. Proto nezbytné učení, aby byli seznámeni s etickou problematikou, byli schopni morálně posuzovat jednotlivé situace a adekvátně reagovat.

Kompetence jednotlivých zdravotníků se liší. Jiná je ve zdravotní péči úloha lékaře, všeobecné sestry, zdravotního laboranta, rehabilitačního pracovníka či jiného zdravotníka. Jiné jsou také etické problémy a dilemata, se kterými se v praxi zdravotník setkává. To je zohledněno i ve studijním textu. Některé kapitoly jsou proto určeny pouze pro určité obory. Kapitola 4 (etika v ošetrovatelství) je určena zejména pro studenty ošetrovatelství. Kapitola 9 (etické minimum pro zdravotní laboranty) je určena pro studenty oborů vyšetřovací metody a radiologický asistent. Pro ostatní studenty je studium těchto dvou kapitol dobrovolné.

Po prostudování studijního textu byste měli znát:

- význam základních etických pojmů,
- podstatu etických dilematických situací,
- historické kořeny zdravotnické a lékařské etiky,
- vztah práva a zdravotnické etiky,
- etické kodexy a jejich význam,
- etické zásady pro chování a jednání zdravotníků,
- etické problémy konce a začátku života.

Etika je vědní disciplína, jejíž nejběžnější metodou je diskuse. Jelikož neexistují shodné názory společnosti na jednotlivé etické problémy, je nutné, abyste se nad jednotlivými problémy zamysleli, vytvořili si svůj vlastní názor a uměli vyjádřit vaše etické postoje k vybranému tématu. Měli byste také porozumět způsobům myšlení v souvislosti s hodnotami, normami i kulturními vzorci. Za tímto účelem jsou v textu uvedena zamyšlení, cvičení, kasuistiky a případové studie. Jednou z mnoha žádoucích vlastností zdravotníka je